

Příloha č. 1 - Informovaný souhlas

INFORMOVANÝ SOUHLASU PRO ÚČASTNÍKY NA KVALITATIVNÍM VÝZKUMU (DIPLOMOVÁ PRÁCE)

Téma diplomové práce: Životní perspektivy klientů výchovných ústavů

Hlavní řešitelka: Mgr. Marta Singh

Tazatelka: Mgr. Marta Singh

Identifikační údaje účastníka výzkumu (není-li výzkum od počátku anonymní):

KÓD ÚČASTNÍKA VÝZKUMU:

Souhlasím se svou účastí ve výzkumu, který realizuje shora uvedená řešitelka.

Byl jsem informován o studii, dobře jí rozumím a souhlasím s:

- a) účastí ve výzkumu
- b) nahrávkou rozhovoru

Obdržel jsem písemnou informaci pro účastníka výzkumu. Tazatelka mi dále odpověděla na všechny moje otázky ohledně realizace výzkumu a zapojení mé osoby srozumitelně a dostatečně podrobně.

Svůj souhlas s účastí ve studii dávám dobrovolně. Víím, že svůj souhlas mohu kdykoli zrušit bez udání důvodů a že mi z toho nevznikne žádná újma.

Beru na vědomí, že informace, které sdělím tazatelce, budou uchovány, zpracovány a publikovány anonymně tak, aby nebyla možná identifikace mé osoby.

Byl jsem informován, že se žádostí o získání dalších podrobností o studii se mohou obrátit na vedoucího diplomové práce Mgr. Marty Singh PhD. Zbyňka Němce, PhD., kontakt zbynek.nemec@pedf.cuni.cz. Na vedoucího diplomové práce řešitelky také mohu směřovat i veškeré stížnosti.

Tento informovaný souhlas je vyhotoven ve 2 stejnopisech, z nichž 1 obdrží účastník výzkumu a jeden tazatelka.

V _____ dne _____

podpis účastníka výzkumu

Poznámka: Ve studiích, které jsou od počátku anonymní, je na místě zvážit vyžadování vlastnoručního podpisu. Souhlas účastníka lze učinit součástí nahrávky interview, je-li pořizována, příp. nahradit podpis účastníka prohlášením tazatele.

Prohlášení tazatele

Já, Marta Singh, jsem popsala výzkumný projekt a povahu a důsledky postupů, které zahrnuje. Mám za to, že účastník tomuto vysvětlení porozuměl a dává svůj souhlas dobrovolně.

Datum: _____

Podpis tazatelky: _____

Příloha č. 2 - Struktura rozhovoru

Ahoj,

v rámci své diplomové práce realizuji výzkum na téma "Životní perspektivy klientů výchovných ústavů", kde se zabývám tím, co Ti, kteří mají zkušenost s pobytem ve výchovném ústavu, zažili a jestli to mělo vliv na to, jakým způsobem se rozhodli později uplatnit ve svém životě. Děkuju, že jsi souhlasil s tím sdílet se mnou Tvůj životní příběh. Mám nějaké základní oblasti, které mě v tom příběhu zajímají, na ty se doptám. Jinak můžeš vyprávět zcela volně. Tvoje vyprávění bych si nahrála na diktafon, přepsala a podle určitých vodítek později rozebrala. Můžeme začít?

....

V úvodu Tvého vyprávění by mě nejprve zajímalo něco o Tobě a Vaší rodině. Vyprávěj, cokoli chceš.

....

Pak mě samozřejmě zajímá, jak se to stalo, že ses dostal do výchovného ústavu? Jak to tam vypadalo? Jak jsi pobyt v ústavu zvládal?

....

Jak hodnotíš svůj pobyt v zařízení? Pomohlo Ti to anebo nepomohlo? Jak? Naučil ses tam něco?

....

Jak vypadá Tvůj život teď? Jaká máš přání, sny, vize? Co nebo kdo Ti pomáhá je uskutečňovat?

....

Jak vidíš sám sebe za 5 až 10 let? Co Ti pomůže těchto cílů dosáhnout?

....

Příloha č. 3 – Doslovné přepisy rozhovorů s participanty

Mikuláš alias „Miky“ 22. 6. 2017

T: Zkusím Ti teď nastínit, o čem to naše dnešní povídání bude. Bude to hlavně o Tobě. Zajímá mě Tvůj životní příběh a taky to, jak ho ovlivnil pobyt v tady v zařízení. Jestli už teď vnímáš, že Tě to nějak změnilo, bylo Ti to v něčem užitečný. Mám nějaký základní věci, který v tom příběhu potřebuju zachytit.

M: Hmm.

T: A na to se Tě budu sama doptávat. Ale mluv, jak Ti to přijde do hlavy, bude to takový vyprávěcí.

M: Dobře.

T: Tak můžeme začít?

M: Ano.

T: Mě by nejdříve zajímalo něco o Tobě a o Tvoji rodině. Vyprávěj, cokoliv chceš, cokoliv Ti přijde důležitý.

M: Já nevím, čím mám začít. Jsme doma 8 lidí, jako sourozenců. A..nevím, no, jak mám začít. To byste mi musela dávat spíš otázky, abych nějak věděl, jak začít.

T: Aha. Chceš v tom nějak pomoci.

M: No, no no.

T: Tak ty jsi říkal, že Vás je doma 8 a s kým ještě žiješ, kromě sourozenců?

M: S mámou, s tátou.

T: Aha, takže, máma, táta a 8 dětí. A někdo další s Vámi žije? Babička, děda?

M: Ne, to ne. Babička je jakoby mimo nás.

T: A co tě ještě napadne, třeba o tom, jaký to bylo, když jsi byl malej? To muselo být v něčem fajn mít tolik sourozenců, to si měl člověk s kým hrát. Já mám taky víc sourozenců, tak mě to takhle k tomu napadá.

M: Hmm, jo, to jo. Ale já když jsem byl malej, tak už jsem taky dělal průsery. Vždycky. To já už od mala takhle. Proto jsem tady. Protože já jsem si už v 7 nebo v 8 letech zapálil normálně trávu. A asi od třetí třídy už mi to moc nešlo chodit do školy, nešlo mi učení, tak jsem měl neomluvený hodiny, no a když mně bylo 14, tak mě dali do ústavu.

T: Aha.

M: Za to, že jsem chodil za školu každé den.

T: A to byl nějaký dětský domov se školou?

M: Ano, ano. H. M.

T: M., jasně, aha. Hele a jak se to stalo, žes dělal ty průsery, čím myslíš, že to bylo?

M: Já nevím..tak my jsme vždycky byli taková trojka s kamarádama, chodili jsme za školu, utíkali jsme i ze školy, přímo ze třídy. Zazvonilo na hodinu, my jsme seběhli schody, vzali si boty a šli jsme pryč.

T: Aha. No a ty „problémy“, o kterých mluvíš, byly spojený se školou anebo se něco dělo i mimo školu?

M: No i mimo školu. Když jsme se třeba ze srandy prali na nádraží a oni nás viděli na kamerách, přijeli policajti, odvezli nás do školy hnedka. No, to prostě ale všechno kvůli škole.

T: Aha, všechno kvůli škole, to je zajímavý. Proč kvůli škole? Chodil jsi tam nerad?

M: Jo, mě to tam nebavilo.

T: No a taky jsi na začátku říkal, že Ti to ve škole moc nešlo.

M: Jo.

T: A s tím to nějak souviselo, myslíš?

M: Asi jo. Ale v tý třetí třídě mi to ještě jakž tak šlo. Já nevím, jak to, že jsem začal dělat takový blbosti.

T: A Vaše rodina, když bys jí měl nějak popsat – byli jste spokojená rodina, co myslíš?

M: Joo, to jsme byli.

T: Pro mámu to muselo být docela náročný – starat se o 8 dětí.

M: No než mě vzali do ústavu, tak nás bylo ještě 6. Ty dva přibyli potom.

T: Aha. A zvládala to máma? Měl jsi pocit, že máš mámu dost pro sebe?

M: Hmm, tak..No půl na půl, no. Nevim, no.

T: A když bys měl říct, jaká je máma, tak jak bys jí popsal?

M: Tak máma je podle mě jako dobrá, ke mně se chová normálně, všechno v pohodě.

T: No, já úplně nechci hodnotit to, jestli je dobrá nebo ne, spíš když se Tě zeptám na Tvoji mámu a Ty bys měl teď třeba zavřít oči a vybavit si ji, nejenom to, jak vypadá, ale co máš s ní spojený. Co Ti tam naběhne? Cokoliv, co Ti k ní patří.

M: Tak jako ona je starostlivá, furt uklízí doma a to, jako, když se jí na něco zeptám, tak ona mi dá třeba peníze na něco, na cigára. Když sám nemám.

T: Aha, takže by se dalo říct, že pomůže, když člověk potřebuje.

M: Jo. A když nejsem teď doma, tak ona za mnou vždycky přijede, když si řeknu, sem. A pomůže mi vždycky máma s tátou.

T: A kdo je přísnější? Máma nebo táta?

M: No, spíš táta.

T: A jakej je ještě táta?

M: Táta? Tak ten je jakoby..no ke mně se chová podle toho, jak já se chovám tady.

T: Aha. Takže mu záleží na tom, abys tady fungoval.

M: No.

T: A jak se na to rodiče dívají, na to, že seš tady? Co si o tom myslí?

M: To já vůbec netuším, co si o tom myslej.

T: Aha. A když bys měl teď ještě nějak popsat to, jak se to stalo, že ses dostal sem, do výchovného ústavu v H. – Ty jsi mi popisoval ty problémy ve škole, což vyústilo v to, že ses dostal do Dětského domova se školou v H.M. A pak, jak ses dostal sem?

M: Já jsem byl nejdřív v diagnostickým ústavu v H.. Pak mě dali do M. A tam jsem skončil školu (povinnou školní docházku, pozn. aut.) a pak jsem se přihlásil na zedničinu a šel jsem sem.

T: Hmm. A uvažoval jsi i nad možností, že bys po ukončení základní školy šel domů?

M: No, na to jsem myslel. Teď na prázdniny (letní prázdniny, poz. aut.) mi máma říkala, že možná půjdu domů. Ale jenom na chvíli. Jinak se mi právě nechce odsud, já si chci tady dodělat tu školu, mě to tady baví.

T: To je úžasný..No je to zajímavý..Jednak je to pro mě úžasný, slyšet, že Tě tady škola baví..a zároveň jsi říkal, že Ti to dřív ve škole moc nešlo..na tý základce. Tak jak se to stalo, že teď tady sedíš a říkáš, že Tě škola baví?

M: Tak když jsem byl na základce, tam mi to nešlo, tak jsem řekl mámě, že chci na praktickou. Tam mi to šlo trochu líp, ale stejně jsem dělal hovadiny ve třídě, jsem neposlouchal. Tak mě dali do toho děcáku. A teď jsem tady a tady mě to baví. Hlavně když máme praxi, tak mě to baví, i ve škole.

T: No to j skvělý. Takže máš pocit, že ta zedničina to je to pravý ořechový?

M: Jo.

T: Takže sis vybral dobrej obor.

M: Jo.

T: A to sis vybral v tom M teda, tam ses rozhodl, že půjdeš na zedničinu?

M: Ano.

T: A změnilo se nějak to, jak teda vnímáš školu od té doby, co jsi teď v zařízení?

M: No jo. To už v M jsem byl v pohodě a rozhodl jsem se, že si udělám školu. Protože tam ve škole jsem měl jako dobrý známky. Tam už mi bylo dobře ve škole.

T: To je zajímavý.

M: To je jako divný, to, že jsem doma takhle nefungoval ve škole.

T: A čím si myslíš, že to je?

M: Já nevím, ale změnilo mě to všechno hodně. To, když jsem tady nebo když jsem byl v DDŠ. Ta škola..když víte, že musíte poslouchat a už jste v pasťáku nebo v DDŠce, tak posloucháte. Kvůli těm odjezdům taky domů, že jo, abych mohl jezdit.

T: Hmm. To byla pro Tebe motivace ty odjezdy domů.

M: Hmm.

T: A když bys mi měl říct něco o tom pobytu v DDŠ..Jaký to tam bylo? Jak jsi to zvládal? Zkus si vzpomenout na první dny..

M: Jako bylo to tam stejný jako tady, akorát tady je to o něco lepší.

T: Já si říkám, že to musela být obrovská změna od toho života, který jsi vedl předtím. Chození za školu, svoboda.. A najednou dětský domov se školou.

M: To byla teda velká změna. Já jsem dokonce myslel, že jsem v nějaký představě, když jsem šel poprvé do školy tam v DDŠ.

T: Jak jsi to přežil?

M: Já nevím, já jsem si zvykl už. Teď už jsou to dva roky, kdy ani na celý prázdniny nebudu doma.

T: To taky vnímám, že sis už zvykl. A jaký to bylo, když jsi teda přišel poprvé do DDŠ, vzpomeneš si na to ještě? A co Ti teda pomohlo si zvyknout? Jak jsi to udělal, že sis zvykl na tak jiný život?

M: Já ani nevím. Já jsem za se začal bavit s klukama tam a hráli jsme fotbal a tak, tak jsem si tam zvykl. No a potom se mi na 2 nebo 3 měsíce tam nevedlo dobře, protože mě odtamtud vzali do H. B..

T: Do léčebny?

M: Hmm.

T: Nebylo Ti dobře.

M: Nebylo.

T: A s čím to souviselo?

M: Já vůbec nevím.

T: No 2 měsíce, to je docela kus života. A byl jsi ještě někdy potom hospitalizovaný?

M: Ne. Jen takhle jednou, ale byl jsem tam dlouho. Já nevím ohledně DDŠ..Já jsem si tam zvykl. A když jsem přišel poprvé sem, tak docela mi bylo smutno, po kamarádech a tak.

T: A jak jsi tady teď dlouho?

M: 5 měsíců.

T: Takže od ledna?

M: Já si myslím, že od září.

T: Tak to tady budeš už pomalu celý školní rok.

M: Jo.

T: Asi Ti to tady rychleji utíká, když Ti to přijde kratší ☺

M: Asi jo.

T: A když bys mi měl teď říct něco tady o VÚ?

M: Tady to je...není to tady špatný.

T: Je něco, co ses tady třeba naučil?

M: Já nevím. Jako je to tady dobrý. Každý den vycházky, když si řeknem vychovatelům. Je to dobrý tady.

T: A myslíš si, že Ti ty pobyty po ústavech, že Ti to k něčemu bylo?

M: Jo. Já myslím, že jo, oproti tomu, co jsem dělal předtím, je to rozdíl.

T: A c čem Tě to změnilo?

M: Škola, kamarádi. Zlepšení známek.

T: A kamarádi.. Jako že sis našel lepší kamarády?

M: Jako ne lepší, ale víme, že tady nemůžem dělat takový voloviny jako doma, tak se nějak podle toho řídíme.

T: Takže sám sebe víc hlídáš?

M: Hmm.

T: A jaký máš plány teď? A nebo nejdřív takhle – když bys měl popsat svůj život v týhle chvíli, tak bys mi řekl co?

M: Nevím.

T: Teď jsi tady a plánuješ, že uzavřeš prvák, pak chceš jet domů na prázdniny, vrátíš se a začneš druhák, zednický práce.

M: Jo, to jo.

T: A jaký jsou další plány?

M: Tak já si tady dodělám ten druhák a pak jak mi padne 18 let, tak půjdu asi domů s tátou do práce. Budu u mámy chvíli a potom si najdu svůj byt. Holku si najdu a pak abychom oba chodili do práce, abychom měli z čeho platit. Byt, jídlo a tak.

T: Hmm.

M: No a já nevím, co dál k tomu mám říct.

T: To jsou takový obyčejný plány. Udělat si školu, najít si práci.

M: Já jsem už pak nepřemýšlel, co budu dělat dál v budoucnosti.

T: Jsou to všechno takový reálný plány a záleží Ti na důležitých věcech. Práce, rodina. Taky jsi mi mohl říct, že si pořídíš bavoráka a nebo že chceš být prezidentem ☺

M: Ne, to já ani nemůžu mít řidičák. Mi ho nedají.

T: Aha. Máš nějaký zdravotní omezení?

M: No, já mám tu schizofrenii. Teď mi vlastně přijít ta kartička ZTP. A nedají mi prostě ten řidičák.

T: Hm. A co by sis ještě přál od budoucnosti? Máš ještě nějaká přání do života?

M: Já nevím. Já jsem nad tím fakt nepřemýšlel.

T: A je někdo, kdo si myslíš, že Ti teď pomáhá ty sny si plnit?

M: Jo, jeden odsud.

T: Nějakej kluk nebo vychovatel?

M: Kluk.

T: Kamarád?

M: No.

T: A jak Ti pomáhá?

M: Tak třeba..prostě kecáme..A víme, že až odsud půjdeme, že se ještě venku jednou uvidíme.

T: To je hezký, že i na místě, kde ne všichni jste dobrovolně, vznikají takovýhle přátelství.

M: No, to jo.

M: On si taky teď ten kámoš zařídil život.

T: Aha.

T: A on už teď končí?

M: Ne, ještě ne, ještě má jeden rok.

T: Aha, ještě taky ten rok. Takže tu ten rok budete spolu?

M: Jo.

T: A vy jste spolu na těch zednických pracích?

M: Ne, my jsme jakoby spolu na pokoji.

T: Aha, on dojíždí do školy někam ven?

M: Jo, on chodí ven na truhlářinu.

T: A krom toho, že máš tady takovýho fajn kamaráda, o koho se ještě můžeš opřít?

M: Ještě tady mám jednoho kluka, on je kousek od města, kde já bydlím. A on vždycky když něco nemám, tak jdu za ním a on mi to dá, pomůže mi.

T: Hmm.

M: A nebo když o nemá, tak já jemu dám.

T: A co někdo z rodiny?

M: Tak to já nevím..No, asi sestra a švagr, ty mi taky dost pomáhají.

T: A ještě někdo odsud ze zařízení? Třeba mistr nebo vychovatel?

M: To ne, jenom tihle dva kamarádi.

T: Dobrá, Miky. Myslím, že jsi mi toho řekl o sobě docela dost. Přemýšlím, jestli se ještě k něčemu vrátit. Napadá mě, že jsi hodně mluvil o tý škole. A Ty bys chtěl teda dělat zedníka?

M: No, ano.

T: Když bych se Tě teď zeptala, jak vidíš sám sebe za 5 nebo 10 let, co bys mi odpověděl?

M: Tak to nevím. To vůbec nevím. Netuším.

T: Tak Ty jsi nějak obecně říkal, že by tam byla ta přítelkyně, ta práce a nějaký ten byt. A kde třeba vidíš děti, v jakém věku? Přál by sis děti?

M: Mně sestra radila, abych si děti brzo nedělal. Ani holku, že si nemám brzo brát, mi radí sestra.

T: Aha.

M: Prostě že je to brzo, že mi ještě není moc let. Že si mám ještě užívat.

T: Aha, má pocit, že na tyhle věci jsi ještě mladý.

M: No, jo.

T: A kolik je sestra let?

M: 22.

T: Aha. Takže Ty jsi nad tématy, jako jsou děti, ještě nepřemýšlel.

M: Ne.

T: A kolik je Ti vlastně let, Mikuláš?

M: 17 mi bude v září.

T: Tak to tyhle věci mají čas.

M: Asi jo.

T: A je něco, co bys mi chtěl o sobě a o své zkušenosti se životem ve výchovném ústavu ještě říct?

M: Já nevím.

T: Je něco, co by mě třeba překvapilo, když bych byla kluk a přišla sem v 16 letech studovat zednický práce?

M: No to bych si musel vzpomenout, ale já si nevzpomenou.

T: Hmm. A co si myslíš, že by se mi tady nejvíc líbilo?

M: Asi ty vycházky.

T: Vycházky, aha.

M: Jo.

T: A v čem by mi to bylo nejvíc užitečný tady bejt?

M: Já nevím, tak.. Může se tady kouřit. Vědí, že se tady kouří tráva, ale nevadí jim to, když to neviděj. Takže..líbí se mi to tady. A vím, že ten rok bych to tady ještě dotáhl.

T: Hmm a myslíš, že je něco, co by mě tady štvalo, když bych byla 16-ti letej kluk?

M: No, tak jako tady ty kluci, to je hrozný.

T: Ne každěj je Tvůj kamarád.

M: No. Je to hrozný tady.

T: V čem je to hrozný?

M: No neuměj se vůbec chovat někteří.

T: Jak to vypadá, když se někdo neumí chovat podle Tebe?

M: Jdou, pak přijdou na barák zhulený jak papriky, ale úplně. Vychovatel to třeba někdy nepozná, někdy jo.

T: Aha.

M: A potom na buňkách tam úplně srandujou, vyváděj tam.

T: Aha.

M: Takhle, no. Nelíbí se mi tohleto, abych řekl pravdu.

T: Nelíbí se Ti, že dělají bordel a Tebe to ruší?

M: Přesně tak.

T: A Ty máš taky nějaký zkušenosti s trávou nebo s něčím takovým?

M: Jo, tak hulil jsem 3 roky.

T: Aha. A mluvíš v minulým čase, takže už si nedáš?

M: No, hulil jsem 3 roky, na 7 měsíců jsem přestal.

T: Aha.

M: Kvůli tomu H.B.

T: Ano.

M: No a teď když si dám, tak mi je dobře.

T: Vážně? A Ty jsi přestal kvůli nějaký interakci s lékama?

M: No já jsem dostal schizofrenii z trávy.

T: Aha.

M: Mně to nedělalo dobře ta tráva. Ale když si dám teď, tak je to dobrý.

T: Myslíš, že Ti to vážně dělá dobře?

M: Jo. Teďka jo.

T: A jak to víš, že máš schizofrenii? To je nějaká diagnóza, kterou Ti dali v tom H. B.?

M: Já jsem slyšel hlasy.

T: Aha. Takže jsi prožíval i takovýhle nepříjemný příznaky. A pak jsi teda jel do tý léčebny a tam jsi dostal tu diagnózu?

M: Jo.

T: A teď to máš jak s těma hlasama?

M: Dobrý, už neslyším nic. Když bych něco slyšel, tak to řeknu.

T: Hmm.

M: To já nemůžu držet v sobě, to by se mi to zhoršilo. Mně říkali doktoři, že jsem na to mohl i umřít, že to bylo dost silný na mě.

T: Teď máš na mysli tu trávu, co sis vzal a pak měl ty hlasy?

M: Jo. Já jsem hulil a přišla na mě nějaká silná schíza. Já jsem se rozeběhl, měl jsem pocit, že mě chce někdo zabít. Tak se ohlídnu za sebe a říkám si, vždyť tady nikdo není.

T: Ta to máš docela blbou zkušenost.

M: No, to jo. To je rozdvojená osobnost. Oni se mě doktoři i báli. Abych někoho nezabil nebo tak. Říkali, že ty hlasy mi něco můžou i nařídit, jako abych to fakt udělal.

T: No ale já teď vidím před sebou normálního 17-ti letého kluka. Nenapadlo by mě to, že máš takovou zkušenost. A jak jsi to všechno přežil? To, že jsi se ve 14 – ti letech dostal do ústavu, pak tahle blbá zkušenost s hlasama..

M: Já nevím.

T: Co Ti pomohlo to zvládnout? Ty jsi vlastně docela silnej, že jsi tohle všechno dal.

M: Hmm. To všechno kamarádi.

T: Myslíš to tak, že Tě podrželi?

M: No.

T: A tahle Tvoje zkušenost..mluvil jsi o tom s někým?

M: Jo, řekl jsem to tady pár klukům.

T: A co oni na to?

M: Říkali, že mi tu trávu nedají, že to nemůžu brát. Tak já si to zařizuju sám tu trávu. Ale nepotřebuju to každý den. Nejsem na tom závislej.

T: A proč teda hulíš, k čemu je to dobrý?

M: Aby mi to tady líp utíkalo. Protože ona je tady docela nuda. Ale když se pak sejdeme celej barák venku, tak jsou docela randy.

T: A Vy tady máte nějakou farmu, vid'?

M: Jo.

T: Chodíš tam někdy?

M: Jo, někdy nakrmit králíci, ovcím vodu, rozházet jim suchý chleba a tak.

T: To nemají všude, bych řekla. To by mohlo být, nebo v mých očích to tak vidím, něco zajímavýho tady na tom zařízení. Nebo jak to vidíš Ty?

M: Jako jo, je to zajímavý ty zvířata.

T: Já jsem se Tě ptala na tu Tvoji zkušenost s nemocí a hulením a myslela jsem to tak, jestli si třeba kluci od Tebe nechají i promluvit do duše, když jim řekneš, co jsi zažil na základě toho, žes hulil? Že jsi měl z toho vlastně zdravotní problémy. Mluvil jsi někdy s někým o tom v tomhle duchu?

M: Jak jako?

T: Jako „hele, já jsem z toho měl schízu, nehul“.

M: Ne, ale jednou se mi stalo, že jsem měl strašnou žízeň, byl jsem zhlutenej jak to a neměl jsem pití. A vedle mě byl kamarád, kterej si dával další cigaretu. Otočil jsem se a vedle mě bylo najednou pití. Já nevím, jestli se mi to zdálo, že jsem se napil nebo co to bylo.

T: No, ono možná, tak to teď tak nějak vidím já jako vnější pozorovatel, Ti to hulení opravdu nedělá moc dobře. To mi teď tak běží hlavou.

M: No, možná. Ale když si teď zahulím, tak to je fakt rozdíl, než co bylo dřív. Protože dřív jsem se normálně rozeběhl a blbnul jsem. Tady mě probíraj asi ty kluci.

T: Jak to myslí, že Tě probíraj?

M: No, dřív, když jsem si zahulil, tak na mě přišly takový stavy, že jsem byl mimo, nechápal jsem, že na mě někdo něco mluví. A hned jsem si myslel, že mluví něco o mně. A prostě jsem z toho dostával takovej strach. Strach z toho, co na mě chystaj. Říkám, já jdu domů radši.

T: Hmm. Takže jsi takovej trochu vztahovačnej, dalo by se to tak říct?

M: No, já jsem spíš takovej tichej, tak mě tady vidí kluci. Moc nemluvím.

T: Já bych teď řekla, promiň, že se k tomu zase vracím, ale pořád mi to běží hlavou ta myšlenka, že ta tráva to není pro Tebe úplně dobrej lék. Přemýšlím, co by tam mohlo být místo toho. Nenapadá Tě něco?

M: Já mám jednoho kamaráda z J., ten od 20-ti let hulil trávu do 30-ti let a dostal schizofrenii takovou, že slyšel Hitlera.

T: No, takových lidí je víc, taky znám někoho takovýho. Ne každému to sedne a ne vždycky. Můžeš být třeba jen trochu zdravotně oslabenej nebo trochu smutnej, z něčeho rozhozenej nebo to může jenom být moc silný a je to tady.

M: Jo, je to možný. Ale já tomu nevěřím, že by se mi teď mohlo stát něco takovýho. Já se teď na to vůbec necítím, že by se mi něco stalo nebo že bych měl zase něco slyšet.

T: Hmm.

M: Vůbec nic. Ale já myslím, že ty kluci tady mě z toho probíraj. Když se zhulim, tak mě držej v realitě. A když by na mě zase něco šlo, já bych to hned řekl vychovatelům.

T: A Ty to poznáš, Mikuláši? Jak to poznáš?

M: Jo, to bych slyšel nějaký hlasy, jako že mi něco raděj. Takový ozvěny.

T: Ono je spousta dalších příznaků. Já si třeba myslím, že když už člověk malinko cítí, že to není ono, že se třeba cítí jen trochu blbě, že by se měl víc sledovat, víc odpočívat a rozhodně v tý chvíli okamžitě přestat s hulením.

M: Jo. Já vím.

T: Ono to může být třeba spojený jenom s neklidem. Říkáš si, sakra, proč mám nervy. A může to být ono, že se to blíží.

M: To jo.

T: No, přijde mi, že toho máš hodně za sebou.

M: Jo, jo.

T: Hodně životních zkušeností. Takových i těžkých poměrně.

M: Jo, s tou nemocí je to těžký docela.

T: Hele a máš teď nějakou holku?

M: Teď ne.

T: Je to tím, že jsi tady a nechceš mít vztah na dálku?

M: Přesně tak. Když jsem tady, tak holku nechci. Až budu doma, tak možná budu mít holku, ale tady to nejde.

T: Hmm. Tak když bychom to teď měli nějak shrnout – takže Ty se teď soustředíš na školu a na to, abys teď mohl odejít domů na prázdniny?

M: Přesně tak.

T: Tak jo, Mikuláši, já Ti děkuju za rozhovor a přeju Ti, ať se Ti daří jít za tím, čeho si přeješ dosáhnout.

M: Já Vám taky. Děkuju.

Matěj 22. 6. 2017

Tazatelka (dále jen T): Tak, já jsem Ti to už trochu představila cestou sem ze zahrady. Zajímám se teď o jedno téma a zkoumám ho tak, že dělám takový vyloženě výzkum. Ráda bych to pak prezentovala ve své diplomové práci. Píšu o tom, jestli pobyt dětí a dospívajících ve výchovných ústavech, potažmo v dětských domovech se školou je pro ně ve finále do života nějak užitečný.

Matěj (dále jen Ma): Hmm.

T: Zajímá mě teď, jak Ty sám to hodnotíš. Budu se Tě částečně ptát na otázky, ale byla bych pak radši, když bys povídal Ty sám zcela podle sebe. Zajímá mě vlastně Tvůj životní příběh. Jak se to stalo, že ses tady ocitl, jak to celkově vidíš – svůj dosavadní život a jestli Ti pobyt tady podle Tebe něco přinesl třeba ve vztahu ke škole.

Ma: Takže mám začít od začátku až do konce? Od toho, jak to začalo?

T: Jo. Tak jestli můžeme začít, super. Já ten rozhovor budu nahrávat, pak ho celý přepíšu a nakonec ho nějakým způsobem rozeberu, budu v tom hledat třeba nějaký společný důvody pro Vás, se kterými si dneska tady povídám, proč jste se dostali do výchovného ústavu anebo budu vyhodnocovat, jak Vám byl pobyt tady užitečný.

Ma: Jo, jo.

T: A asi by mě v úvodu zajímalo něco o Tobě a o Tvý rodině. Tím bych asi začala, jestli můžeme. Vyprávěj cokoli, kdo je Matěj, jaký je, jaký měl dětství a tak. Cokoli chceš.

Ma: Tak já jsem hodně náladovej, dětství jsem měl dobrý.. Máma je hodná, stará se o nás. Máma je Cigánka. Táta je Gádžo. Umí bejt přísněj, ale jenom, když je to potřeba. Oba jsou hodně pracovitý, furt v práci, dělaj ve fabrice. Mám mladší ségru. Ještě jí není ani 14 a už se stará o kluky. Nelíbí se mi to. Někdy bych jí nejradši dal pár facek. A jak jsem řek na začátku o sobě, já jsem hlavně náladovej tvor.

T: Hodně náladovej? Ty přece nejsi jenom náladovej, jak Tě tak znám. To je na Tebe hodně stručný.

Ma: No jo.. Jsem ještě citlivej... a ještě žárlivej..hmm agresivní, když už mám fakt nervy. Když mám fakt nervy, tak tady musej zavírat i okna.

T: Hmm.

Ma: Jinak teď tady už v pohodě. Od toho DDŠ jsem se nějak srovnal. Nevím, tady je to jinej režim. Nebo ne jinej režim, spíš takhle – čím víc nás v tom DDŠ drželi, tím víc jsem měl v sobě ty nervy, tu zlost. A teď když tady máme tu větší volnost, tak to je v pohodě. Nic mě tady neštve, dá se říct. Všechno se tady dá skousnout. Dá se to vydržet.

T: Máš pocit, že je to tady takovej víc otevřenej prostor a máte víc svobody?

Ma: No jasně, no. Je to tady v tomhle lepší. Tady ani není potřeba chodit na útěky, tady máme všechno.

T: Hele a máte i víc zodpovědnosti za sebe?

Ma: Máme, no. Když jdu na útěk, tak „běž, Tvůj problém“. Všechno je náš problém. Vždycky nám říkaj, že jaký si to uděláme, takový to máme. A když si to uděláme špatný, tak už nám nikdo nedokáže pomoci. Když nám někdo radí a my tu radu nevyužijem, tak nás v tom nechaj utopit. A když prostě my těch rad nevyužijem, nedá se nic dělat. Třeba jeden kluk tady, Mára, ten dělal pořád průsery a tomu vychovatelé hodně pomáhali, nenechali ho nikdy spadnout až úplně na dno.

T: Takže máš pocit, že ta podpora od vychovatelů a celkově od personálu tady, že ji máte?

Ma: Máme. No, jakž takž jo.

T: No a když bych se Tě teď zeptala, jak se to stalo, že ses dostal až sem, čím to bylo? Já to trochu vím, protože se známe z DDŠ, ale zajímá mě, jak to vidíš, třeba i po tom roce.

Ma: No, můžu si za to sám, protože jsem se snažil házet vinu, za to, že jsem se dostal do ústavu, na ostatní lidi. A mohl jsem si za to sám, protože jsem, jakej jsem. Já nevím, jak to mám říct. Já jsem to předtím viděl tak, že za to mohla holka. Ale mohl jsem si za to sám, protože jsem se sebou mohl udělat už něco dřív.

T: Aha.

Ma: Ale neudělal jsem.

T: Takže Ty myslíš, že ten hlavní důvod toho, proč ses dostal sem, jsi byl Ty sám? Já znám trochu ten Tvůj příběh. Tam ty důvody byly agresivní chování vůči Tvojí dívce, jestli si dobře vzpomínám. A nechození do školy.

Ma: Hmm, ano.

Ma: Já teď tu vinu vidím v sobě.

T: Předtím rokem si vzpomínám, že jsi hodně mluvil o tom, že Tě ta přítelkyně provokovala.

Ma: Jo, bylo to tak. Mohl jsem ale kdykoliv říct, že je konec a jít pryč. A už to nechat bejt. A nemusel jsem se k ní zase vracet. Já to vím, že si za to můžu sám, protože rozhodnutí, který je na mně, je moje rozhodnutí. A nikdo s tím nic neudělá. A už nemůžu na nikoho nic házet. Když já se tak rozhodnu, tak si za to rozhodnutí nesu zodpovědnost.

T: Hmm. No a pak jsi teda z DDŠky šel sem..

Ma: No a chodil jsem na školu venku, ve vedlejším městě a tam jsem si to posral.

T: A co to bylo za obor?

Ma: Instalatér.

Ma: Já jsem myslel, že to bude všechno v pohodě, že jo, akorát.. Tady mi říkali, že ta škola není dobrá, jestli nechci dobrovolně přestoupit sem, jakože vidí, že ta škola prostě nefunguje tak, jak by měla fungovat.

T: Aha.

Ma: Jsem se tam hádal se všema, hlavně s Cigánama. Jsem tam dělal největší konflikty s nima. No a pak mě vyhodili za to ještě, že jsem tam měl hulení. Nebo ne vyhodili, měl jsem podmíněčný vyloučení.

T: Hmm.

T: Tak ses pak rozhodl, že půjdeš sem na ty zednický práce?

Ma: Nerozhodl, oni mě sem dali.

Ma: Já jsem měl to podmíněčný vyloučení a to byla další varianta prostě.

Ma: Teď už jdu na třetí školu. Teď už mám vybranou další školu, budu zase přestupovat od září do prváku.

T: Aha a na jaký obor (mírně udiveně)?

Ma: Oděvní, textilní průmyslovka. A mám to i s maturitou. Jsou to 3 roky a ten čtvrtý je jakoby dobrovolnej, že si můžu dodělat maturitu, když budu chtít.

T: A proč změna, najednou? Zedník Ti nevyhovuje?

Ma: No, zedník. Tady to není zedník ani. Ani stavební práce, tady to s tím nemá nic společnýho vůbec.

T: Jak to myslíš? Jak tomu mám rozumět? Ten obor se jmenuje zednické práce, takže si pod tím něco představuju..

Ma: Když bych Vám to řekl takhle: tak za tu dobu, co tu jsem, jsme dělali stavební práce, jakože fakt zedničinu, asi tak třikrát maximálně.

T: A co děláte jinýho?

Ma: Zametáme. Nebo v zimě, no to jsem nechápal, my zedníci jsme brali 300kilový traverzy na zádech z prudkýho kopce dolů, kde to bylo zamrzlý a brali jsme to dolů do lesa až k mostu. A museli jsme to tam srovnat a postavit nový most a takhle.

T: Aha. Takže máš pocit, že tady nedostáváš to, co by sis jako představoval od toho oboru?

Ma: Jo, přesně.

T: Ale ten prvák bys měl dostudovanej nebo ne? Měl bys ho dodělanej?

Ma: Tady jo. Já jsem chtěl přestoupit jakože do druháku, ale tam mi řekli, že to je úplně jinej obor.

T: Aha. Takže v tom není žádněj Tvůj neúspěch, když bys chtěl dál pokračovat tady v zedníkovi, šel bys do druháku.

Ma: To jo, já tady mám dobrý známky, úplně v pohodě.

T: A jak se to povedlo, že zase přestupuješ na školu venku?

Ma: No jdu domů, na podmínku (podmínečné umístění mimo ústav, pozn. aut.).

Ma: A jak se to povedlo, to taky nevím. Já jsem to tak moc chtěl, až se to povedlo. Jsem se hodně moc snažil a otravoval jsem všechny, že chci domů, až se to povedlo.

Ma: Otravoval jsem kurátora, pana S. (vedoucí vychovatel, pozn. aut.), sociální). No a pak mi řekli na soudě, že se mi prodlužuje ústavka do 18-ti let, ale že budu jakože podmíněčně propuštěnej a když udělám zase něco, jako něco závažnýho, tak se zase vrátím sem. Takže mám poslední šanci na to, abych ukázal, že převezmu tu zodpovědnost sám za sebe.

T: A myslíš, že to zvládneš?

Ma: Jo.

T: Jo? Věříš si?

Ma: Jo, tady v tom si věřím.

T: A když bys měl teď nějak shrnout, k čemu Ti ten pobyt v DDŠ a tady byl? Ty už jsi vlastně 2 roky v ústavním zařízení, je to tak?

Ma: Jo, 2 roky.

T: A je něco, co Ti to dalo nebo vzalo? K čemu to bylo ten pobyt v ústavu pro Tebe?

Ma: Vzalo mi to toho hodně. A dalo mi to to, že jsem si mohl dodělat základku. A tak trochu i to, že jsem se jakž takž naučil chovat k ostatním lidem. Že nemůžu bejt až tak sobeckej nebo prostě, že si nemůžu všechno přivlastňovat jenom pro sebe, když to potřebujou i ostatní. Prostě něco za něco. Hodně mě to tady naučilo, hlavně vychovatelé, prostě když něco chceme, tak něco za něco. Nemáme třeba vycházku v ten den a chceme jít ven, tak prostě uděláme něco navíc, a s něčím pomůžeme a pak můžeme jít ven. To máme takhle, řekl bych, že dobrý. Vlastně mi to tady dalo fakt hodně. Naučil jsem se všechno, co jsem potřeboval nebo nevěděl.

T: No a co Tvůj postoj teda k tý škole, když by ses nedostal do těch ústavních zařízení, bylo by něco jinak?

Ma: Nedodělal bych tu školu (přesvědčivě).

T: Myslíš, že ne?

Ma: Stoprocentně ne.

T: Myslíš, že bys pak nešel nakonec ani na učňák?

Ma: Šel bych asi z donucení rodičů, ale určitě by to nebyl ani ten instalatér, protože bych tu 8. třídu nedodělal. To vím teď stoprocentně, že bych to nedodělal.

T: A Ty máš teď v plánu tu textilku dokončit?

Ma: Hmm, i s tou maturitou.

T: To je skvělý.

Ma: Hmm. Budu to muset už překousnout. Vydržel jsem to už 10 roků ve škole, jakože dohromady. Takže další 4 roky to taky vydržím.

T: Proč škola a ne rovnou práce?

Ma: Tak lepší se jako vzdělat víc, mít lepší vzdělání a potom jít pracovat a mít lepší peníze, než jít rovnou makat a za nic. A potom mi to zas bude chybět, když si budu chtít najít lepší práci a nebudu mít ten papír na to.

T: A není to taky takovej důležitěj předpoklad, jak se dostat na podmínku – chodit do školy?

Ma: Je, no.

Ma: Ale já jsem si to právě zařídil tak, že budu, dá se říct, doma, ale vlastně budu na intru na tý škole.

T: Aha.

Ma: Takže takhle nějak.

T: A jaký máš teď další plány kromě tý školy? Když bych se Tě teď zeptala na představu Matěje za 5 nebo 10 let – co dělá, kde je, kde žije, s kým žije?

Ma: Jéé, to já si jako nedokážu takhle představit svoji budoucnost, ale chci, aby byla jako co nejlepší, aby mi nic nechybělo v tom životě. Chci mít zařízenej byt, auto, všechno prostě, aby bylo tak, jak má bejt. A ne mít nějaký závazek, kterej mě bude v něčem omezovat. Nechci bejt prostě omezenej ničím, myslím tím teď to, abych

třeba nemohl dělat práci, která mě baví, jako bez toho papíru, bez výučáku. Prostě chci se věnovat tomu, co mě baví.

T: To je hezkej postoj, hezký plány do života. Hele a když bych se Tě teď ještě zeptala, jaký to tu bylo, když jsi sem nastoupil z DDŠ? Bylo tu něco těžkého? A jak jsi to zvládnul?

Ma: No, bylo to divný. Byl jsem hodně zvyklej na Mirka (kamarád z DDŠ, pozn. aut.), ale ten už si musel jet sám za sebe.

T: Vy jste byli kamarádi velký.

Ma: Byli, no.

T: A kde je mu teď konec?

Ma: Asi je na útěku pořád.

T: A s Karlem se bavíš? (další chlapec, s nímž se zná z DDŠ pozn. aut.).

Ma: Bavím, no.

T: A s Márou (další chlapec z DDŠ, odešel do zařízení s většími ochrannými opatřeními kvůli výrazným psychiatrickým symptomům).

Ma: S tím moc ne. Ale zas, většina lidí ho tu shazovala a já jsem ho často uklidňoval. Jednou jsem s ním byl vzhůru třeba i do 4 hodin do rána, aby měl s kým mluvit, protože měl v hlavě bordel.

T: Takže tady byli vlastně 2 kluci, který jsi už znal. A pomohlo Ti to v něčem?

Ma: Hmm, ani ne.

T: Aha, spíš Ty ses snažil být oporou, třeba právě tomu Márovi.

Ma: Jo. Já se snažím bejt často oporou. Ale potom když mi ten člověk podrazí nohy, tak padá. To jsem říkal i Márovi. Já jsem mu třeba pomohl a on jakože mi dělal naschvály. Takže jsem mu to řekl rovnou do očí – příště, až budeš chtít pomoci, tak běž, kam chceš, tady v baráku, ale za mnou nechod'. Protože on mi taky jednou podrazil nohy. Já jsem mu pomohl, když byl na dně, ještě mi děkoval a všechno. No a potom mi začal dělat do holky. Takže jsme se ještě pohádali. Pár dní před koncem, než odjel pryč.

Ma: No a s Karlem jsem v pohodě, s tím jsem si už podal ruku (chlapci měli před rokem v DDŠ společný vzájemný konflikt, který vyústil fyzickým napadením Karlem Matějem), sám za mnou přišel s tím, že už chce bejt v pohodě, že už ho to nakonec nebaví, že jo.

Ma: To už je strašně dávno, fakt dávno.

T: Hmm.

T: No a tady jsou vlastně jenom kluci, dá se to vydržet bydlet a fungovat jenom v takovém chlapeckém kolektivu.

Ma: Joo, dá.

T: A vzpomínáš někdy na DDŠ?

Ma: Hmm, jo.

T: A když bys to mohl porovnat ty zkušenosti z DDŠ a odsud z VÚ?

Ma: Tam jsem měl...nevím, jak to mám říct s těma zkušenostma..Prostě tady mi to dalo víc, než mi dalo DDŠ.

T: A myslíš si, že je to tím, že seš teď starší anebo je to tím režimem? Nebo něčím jiným?

Ma: Postupem věku si myslím. Člověk na to přijde až v určitým věku. V určitým věku to přijde na každýho, si myslím.

T: To je zajímavý. Cítíš se teď rozumnější a líp to funguje ten režim na Tebe?

Ma: Hmm.

Ma: Je to ale ještě tak, že někdy se chce a někdy se nechce. To je to, co jsem říkal, že jsem hodně náladovej. Někdy se mi chce, tak dělám úplně naplno, někdy se mi zase nechce a tak nedělám vůbec nic, jen sedím a koukám.

T: Hele a co tráva a tak? Mě jsi s tím problémy, tak to byl taky jeden z důvodů, proč ses dostal do DDŠ. Změnilo se to nějak?

Ma: Je to anonymní? (smích)

T: Je.

Ma: Tak já už nic jakože nepožívám, jen občas hulim. A to hulení ani nijak nevyhledávám, dám si občas, ale nepotřebuju to vyhledávat. Jsem jakž takž v klidu i bez toho.

T: A perník a tyhle věci?

Ma: Z toho už jsem venku.

T: Jak dlouho?

Ma: Počkat...(počítá).

T: Počítáš dny, týdny nebo měsíce?

Ma: To bylo od toho momentu, jak jsem byl ještě v DDŠ a domů jsem šel ten týden před prázdninami, teda šel jsem na útěk. Tak to bylo jakože poslední, co jsem si dával, myslím, jo, to bylo poslední. A pak celý prázdniny nic až do..sakra, kdy to bylo...myslím, že v březnu, v březnu jsem měl naposled.

T: Aha, v březnu jsi měl relaps..No a s čím to souvisí, že si dáš většinou?

Ma: Tak jakože...no pro zábavu...chci se pobavit, dám si to. Já už to neberu jako návykovou látku, ale jen fakt pro zábavu. Třeba když jdu na diskotéku. Většinou teď ale na diskotékách jenom piju. Perník už si nedávám, nevyhledávám to.

T: Hmm.

Ma: Jak jsem dopadl já, tak vidím, jak teď dopadají moji nejlepší kamarádi. Všichni do toho spadli a já jsem z toho venku.

T: Hmm.

Ma: Ještě se mi smáli před časem, že já jsem feťák. No a pak jsem šel sem. Přijedu po čase domů a zjistím, že všichni, se kterými jsem se bavil, začali fetovat. A to všichni, co teď fetují se mně kdysi smáli, že jsem smažka.

T: A jak se Ti to povedlo se z toho dostat? To mě zajímá.

Ma: No..prostě jsem se z toho dostal. Věděl jsem, že mám na to, s tím přestat. Z jednoho důvodu to začalo – kvůli tý holce, že jo – a tak jsem najednou měl důvod i přestat.

T: Hmm.

Ma: Řekl jsem si, tak se zase zalíbím jiný. A tímhle ničím sám sebe, ne okolí.

T: To máš pravdu. To je takovej hodně rozumnej náhled.

Ma: Hmm. No a taky kvůli tomu jsem s tím přestal, že nechci vypadat tak, jak vypadají ostatní. Chci vypadat dobře a zdravě. A ne tak, že když jdu po ulici, už vidíte od pohledu, že feťák.

T: Hmm.

Ma: Akorát se mi furt nedaří přibrat. V DDŠ jsem přibral a dost. Když jsem tam přišel, byl jsem vyfetovanej, měl jsem 40 kilo.

T: Hmm.

Ma: Odešel jsem, měl jsem 65.

T: Hmm.

Ma: Přes prázdniny ani nevím, jak jsem to shodil, asi tím, že jsem moc nejedl, protože jsem neměl vůbec čas, byl jsem furt v práci. Jsem dělal číšníka a řekli mi, že budu mít třikrát denně pauzu, čas na to, abych se nasvačil a zakouřil si a ani jednou jsem v tý práci nezažil, že bych se mohl aspoň jednou denně v klidu najíst. Jsem dělal měsíc v kuse a jedním jídlem denně.

T: Aha, jsi neměl žádný jídelní režim a k tomu těžkou práci, takže to šlo rychle dolů.

Ma: Jako já jsem dělal číšníka. Po prvním týdnu jsem byl mrtvej. Řekli mi, že budu dělat maximálně 12 hodin denně, maximálně. Napsáno jsem měl 10 hodin denně a šéf mi řekl, jestli by mi nevadily ještě 2 hodky navíc, pomoci jim. Jakože kdyby bylo hodně lidí. Říkám OK, v klidu. No a pak jsem tam byl 2 nebo 3 dny po sobě 18 hodin.

T: Hmm.

Ma: Takže jsem akorát přijel domů, šel jsem spát a ráno zase.

T: Hmm. Hodně náročný. A bylo to aspoň zajímavý finančně?

Ma: Joo, bylo.

Ma: To mi řekl ze začátku, že budu mít 80 korun na hodinu, tak pak mi ještě přidal, jako že jsem měl kilo.

T: Hmm.

T: No a tady jsi chodil na nějaký brigády během školního roku? Byla nějaká možnost?

Ma: Jo, byla. A chodil jsem. Tady je jedna fabrika, chodí se na 3 hodiny denně skládat bedny. To mě ale moc nebaví a člověk si taky moc nevydělá, protože jsou to jenom ty 3 hodiny denně. Teď už ale ten čas radši strávím jinak. No a pak se tady chodilo k jednomu chlápku a to už se vůbec nevyplatí. Jo, to řeknete vychovateli, že chcete na brigádu, on tam zavolá a pošle nás. Dost často ale pro nás nakonec vůbec nic neměl, takže tam přijdete, sedíte, čumíte, o ničem. Zbytečný tam chodit. Po těch zkušenostech, co mám, si radši počkám na léto a pak z toho žiju celý rok.

T: A už máš něco vyjednaný teď na léto?

Ma: Mám, budu dělat zedníka.

T: No vidíš, tak budeš dělat v létě zedníka a přitom odcházíš ze zednických prací.

Ma: No právě abych dostal nějakou praxi, protože tady jsem nezískal vůbec žádnou praxi. To, co umím, umím v podstatě z brigád z minulých roků.

Ma: Už jsem toho dělal dost.

T: Takže Tvý plány na teď jsou udržet se doma?

Ma: No.

T: Takže udržet se ve škole a doma?

Ma: Udržet se spíš tak, abych fungoval.

T: Jak to budeš dělat?

Ma: (Smích) Budu fungovat.

Ma: Tak já nevím, jak to udělám. Budu se prostě snažit, abych to neposral. Budu si hodně dávat bacha na slova, co říkám.

T: Hmm.

Ma: Jakože dospělým lidem. Přemějšším prostě už i teď. Když se bavím třeba s vychovatelem, už teď přemějšším, co mu mám říct. Jak mu něco řeknu, už to pak neovládám.

T: Takže to si myslíš, že by mohl být ten největší problém na té škole, že se nějak nevhodně zachováš nebo vyjádříš směrem k dospělým? A že Tě zase vyloučí?

Ma: Ne, to už nebude tak moc. Už jsem v tom dostal ponaučení a zkušenost. Prostě už vím, že si mám držet respekt k ostatním lidem. Že oni za to, že já mám nervy nebo tak, vůbec nemůžou. Prostě si vztek nemůžu vylejvat na druhých lidech. To jsem taky zjistil nedávno (úsměv).

T: Jak jsi to zjistil?

Ma: Zkušenost. Byl jsem prostě hnusnej na ostatní a řekla mi to jedna holka. Řekla mi, že si nemám vylejvat svoji zlost na ostatních lidech, že nikdo kolem mě za to nemůže. Že si to mám buď nechat pro sebe a nebo si to vyřídít s tím, kdo za to může. Tak jsem si to takhle k sobě vzal.

T: A máš teď nějakou přítelkyni?

Ma: Ne.

T: Ne? A vidíš nějakou vysněnou v tom svém životě?

Ma: Teď nehledám. Včera jsem ukončil vztah (povzdychnutí).

T: Aha.

Ma: 4 měsíční, skoro 5-ti měsíční,

T: Tak to už je docela dlouhá doba.

Ma: To jo.

T: Nějak se Ti s těma ženama pořád nedaří.

Ma: No, ne no. Ale teď jsem za to já nemohl. Byl jsem na ní hodnej, všechno. Čekal jsem, kdo udělá první chybu, jestli já nebo ona. A udělala jí ona.

T: Jak to vypadá, když holka udělá chybu?

Ma: Jde za jiným chlapem.

T: Aha.

Ma: To je asi jediný, co neodpustím. Navíc naschvál.

T: Tomu rozumím.

Ma: Nebo ne, když jde za jiným chlapem, ale prostě přemýšlí, že to ukončí a začíná v tom druhým, jakože kamarádovi, hledat něco víc. Já už jsem to viděl, tak jsem to musel ukončit. To bylo přesně to. Už začala si vylejvat vztek na mě i na těch klukách, se kterými byla předtím. No a já jsem jí řekl, že ne, že za to ty kluci nemůžou, že vždycky za to může holka. Když by ona nechtěla, tak je jenom se mnou a nedělá takovýhle pičoviny a neříká ostatním klukům, že je chce a tak.

T: A ta byla nějaká holka odsud?

Ma: Jo.

T: Aha. Dívka, kterou jsi tady získal.

Ma: No, jako jedinej jsem jí získal.

T: Aha, snažilo se o ni víc kluků odsud?

Ma: Jo a nikdo nic. Jedinej já.

T: Ty jsi takovej lamač dívčích srdcí.

Ma: Noo (smích).

T: Jak jsi ji získal, čím?

Ma: Nevím (smích).

T: Tak Ty umíš s těma holkama mluvit, že jo..

Ma: Asi trochu jo..(smích)

T: Ošklivej taky nejseš..Docela dobrá kombinace (smích)

Ma: (smích)

T: A je něco, co by sis teď chtěl v následujících třeba 5-ti letech splnit?

Ma: Mám, no.

T: A co to je, co by to bylo?

Ma: Zařídít si všechno sám. Chci si zařídít byt sám, první auto sám. No a do těch 5-ti let, to tak dodělám školu, bych chtěl mít přehled o tom, kde budu žít, jak budu žít a mít to všechno naplánovaný do budoucna, abych všechno nehonil na poslední chvíli. Jakože už bych třeba nemohl sehnat byt, jakej chci, 1+1 nebo tak.

Ma: Chci mít svoje prostě.

Ma: Chci si zařídít byt, mít svoje vysněný auto. Jakože já vím, že to jakože zvládnou, ale..(nejistě)

T: A co k tomu potřebuješ, abys toho dosáhl?

Ma: Čas a peníze.

T: Aha. A ty vyděláš jak?

Ma: Musím chodit hodně do práce. Asi to vidím tak, že budu chodit do dvou prací.

T: A spojuješ to nějak i s tou školou jakože s tím vzděláním? Ty jsi to trochu říkal na začátku – jakože když má člověk teda nějakou školu, tak může získat lepší práci.

Ma: Je to tak. Většinou se na to koukaj. Teda aspoň do těch lepších prací, kde taky hodnotěj líp, se na to koukaj. Prostě mít výučák nebo spíš maturitu.

T: A z Tebe bude teda co, až si doděláš tu textilku?

Ma: Ono to není jenom textilka. Mají tam víc oborů, chemik, plastikář a tak.

T: A Ty jdeš na jaký obor?

Ma: Jdu na chemika, plastikáře a gumaře. Budu se hodně učit hlavně chemii.

(hlas z venku, který slyšíme z okna): Matěji, gádžoo..

T: Jdete na vycházku?

Ma: Ne, on je nadrženej hrozně, furt otravuje (smích).

T: To je nějaký kamarád?

Ma: Jo (smích).

T: Co potřebuje po Tobě?

Ma: Nevim (smích).

T: Dobrá.

T: A dovedeš si teda představit svoje konkrétní uplatnění, až si doděláš tu školu? Na jakou práci teda pak dosáhneš?

Ma: Tak s maturitou se nebudu mít špatně..Teda já s tím ještě nemám jako zkušenosti, ale tak bych řekl, že nezaměstnaní teda nevyučení mají tak 10 – 15 tisíc maximálně čistýho a myslím, že s tou maturitou bude tak 30 – 40 tisíc.

T: V tomhle oboru?

Ma: Vám teď strašně klesl výraz. Takže s tím nepočítám (smích).

Ma: Jste se teď tak podívala úplně „cože?“ (smích)

T: Ne, tak to určitě záleží na oboru. I lidi s vysokou školou můžou vydělávat 15 tisíc měsíčně, to vážně záleží na oboru, ve kterém pracuješ.

T: Ale to, co popisuješ, mi přijde perspektivní, třeba do nějakých konkrétních firem, taková jako lepší pozice.

Ma: No oni to právě mají takhle, že za tu školu nic neplatíte, ale chtějí na oplátku, abyste pro ně 3 roky pracovala v jejich fabrice. Takže tam budu jakože 3 roky mít práci a když si udělám tu maturitu, tak nebudu mít práci, ale budu zaměstnávat ty ostatní a to by mě bavilo. Kontrolovat ostatní.

T: Jo, jakože nějaký mistr třeba na výstupní kontrole.

Ma: Jo, něco takovýho.

T: No, možná i v tý fabrice, když bude člověk hodně pracovat, tak by to třeba mohly být i takovýhle peníze.

Ma: Hmm. Já si taky myslím, že z toho můžou bejt dobrý peníze.

(někdo si venku nahlas popískává..)

T: Tak plány máš. A já Ti přeju aby Ti všechno vyšlo.

Ma: Taky se o to budu snažit, aby to všechno vyšlo.

T: A co bys sám sobě teď tak nejvíc přál?

Ma: Klid.

Ma: Nejradši bych se teď tak na měsíc odstěhoval na ostrov a byl bych tam sám. Bez telefonu, bez všeho.

T: A souvisí to s tím rozchodem?

Ma: Jo.

T: Máš teď náročný období. Docela to chápu, že hledáš klid.

Ma: Hmm.

Ma: Potřebuju klid. Už se těším, až zítra pojedu domů a budu mít ten klid. Tady ten klid nemám. Tady si lehnete, chcete být v klidu... A za chvíli stejně někdo přijde.

T: Myslíš kluky nebo vychovatele?

Ma: Kluky nebo vychovatele, to je jedno, prostě přijde někdo, že něco potřebuje. Tady je to na prd tady v tom.

T: A kde nebo jak doma hledáš klid? Jak ho získáš?

Ma: Jdu do lesa. Většinou to takhle řeším, když má nervy, když jsem naštvanej anebo mě něco trápí, jdu do lesa prostě.

Ma: Anebo jdu mrtě daleko, někde, kde to neznám, jenom se tak projít. To mi asi nejvíc pomáhá. Jdu někde, kde to neznám, ztratím se a pak hledám další třeba 2 hodiny cestu zpátky. To mě uklidní vždycky, už na to tolik nemyslím. To mi nejvíc pomáhá prostě, projít se a nechat to být všechno.

T: To je docela dobrá strategie, když víš, že Ti to funguje.

T: A Ty jsi nějak taky uvažoval o tom boxu, když jsi sem nastupoval..

Ma: Hmm, ale to mi nevyšlo. Já jsem si několikrát řekl, že to chci, ale nevyšlo mi to prostě. Odpískali to tady, pořád dokola to oddalovali, tak jsem si pak už řekl, že na to kašlu. Hádat se s nima nebudu. To bylo nejdřív „jo, můžeš si tady chodit na kroužky, na jaký chceš“ a pak nic. Chtěl jsem jezdit do vedlejšího města na ten box a „ne, kdo by tam s Tebou jezdil.“ a takhle, takže nic. Tak jsem si říkal, že chci chodit aspoň tady na karate nebo na něco prostě, no to byl ještě rok 2016, když jsem to vychovateli říkal a on prej, že tam s náma půjde a nic prostě.

(klepání na dveře)

T: Ano?

(vejde chlapec): Tak co, more, Ty seš tady celou dobu!

T: Dobrý den, na copak čekáš?

Dobrý den, čekám na Matěje, že půjdem ven.

T: Tak ještě, prosím Tě, minutku počkej, jo?

Jo, dobře.

(za zavřenými dveřmi): Dělej, more!

Ma: To je hrozný! (smích)

T: Takže máte vycházku?

Ma: No dneska jsme ji neměli mít, měli jsme tady sedět a mít komunitu. Ale kvůli tomu, že zítra ráno má pršet, jsme šli místo komunity sklízet to seno a komunita byla jakože tam. Ted' máme hotovo a budem mít vycházku za to, že jsme to udělali.

T: Super, že máte hotovo.

(bez zaklepání vchází vedoucí vychovatel)

T: Už je tady pan S. a na Tebe se venku čeká, tak já už Tě propustím, ano? Myslím, že jsme probrali úplně všechno, děkuju za otevřenost. Moc Ti děkuju za rozhovor.

Ma: Já taky. Bylo to fajn.

T: Ať se Ti to všechno podaří, hlavně ten vstup do nové školy.

Ma: Děkuju mockrát, Vy se taky mějte pěkně!

Roman, 22. 6. 2017

Tazatelka (dále jen T): Tak. Já už jsem Ti k tomu tématu, co zkoumám, řekla hodně cestou ze zahrady. Přemýšlím, co bych měla ještě dodat. Z toho, o čem jsme se bavili s klukama před Tebou vyplynulo, že je lepší, když se doptávám. Pro mě by bylo ale nejvíc ideální zachytit spíš Vaše celistvý povídání. Ale budu Tě určitě nějak navádět svými dalšími otázkama. Zajímá mě určitě Tvůj životní příběh, to, jaký seš, z jaký seš rodiny, jak se to stalo, že ses sem dostal..

Roman (dále jen R): (překotně) Kvůli škole tady jsem.

T: Aha, seš tady kvůli škole..

R: No, jsem měl hodně zameškaných hodin.

T: A předcházelo tomu pobytu tady nějaký jiný zařízení?

R: Jo, diagnosták v L.

T: Takže jsi někde z okolí L.?

R: Jo, z ČL.

T: Takže dětský domov se školou tomu pobytu tady nepředcházel?

R: Ne, jen ten diagnosták a pak jsem šel rovnou sem.

T: A to bylo kdy teda? Jak seš tady dlouho?

R: Tady jsem už půl roku.

T: Aha. A Ty seš.. Mně to totiž moc nedává smysl. Já vím, že děti, který jsou na základce, povinná školní docházka, že jo, do školy se chodit musí a když se tam nechodí, tak se děcka dostanou..ale spíš do DDŠky než do výchovného ústavu. A Ty teda jsi chodil někam na učňák nebo jak to bylo s Tebou?

R: Ne, normálně na základku. A tam mě dala třídní do toho diagnostáku.

T: Takže Ty teď chodíš na základku?

R: Ne, sem, tady se učim.

T: Jasně, takže ses v posledním ročníku základky dostal do diagnostáku.

R: No, jo.

T: A tam sis dodělal základku.

R: Jo.

T: Ahaa (konečně chápe).

T: Takže už tomu konečně rozumím. A pak ses dostal teda sem.

R: Jo.

T: A seš tady na jakým oboru?

R: Na stavebce.

T: Na těch stavebních pracech?

R: Jo, jo.

T: Jakoby jak jsem byl v tom diagnostáku, tak jsem tam byl 2 měsíce a doma jsem byl jakože nějakou dobu, tam jsem chodil na učňák. Jenže na učňáku jsem taky chodil za školu, takže odtamtud mě dali sem.

T: Hele a byly tam ještě nějaký problémy?

R: Ani né, jenom ta záškola hodně.

T: A jak to vypadalo, když říkáš, žeš chodil „hodně za školu“?

R: Noo, třeba jsem šel ráno normálně do školy, jakože tam fakt jdu. A před školou jsem se prostě otočil a šli jsme se radši zhulit, no.

R: A pak jsem třeba přišel jenom na poslední dvě hodiny na počítače. Takže jsem měl hodně zameškaných hodin tím, jak jsem tam nechodil už od rána.

T: Hmm.

T: To je to, na co se ptám, a ty další problémy. Třeba i to Tvoje hulení, o kterým mluvíš.

R: Aha

T: Možná to nechození do školy bylo způsobené tím hulením? Nebo to spolu aspoň nějak souviselo.

R: Jako já jsem byl v pohodě, když jsem se zhulil. Jako že bych dělal blbosti na tom, tak to ne.

T: No jo, ale člověku pak ten čas utíká úplně jinak, že jo.

R: To jo (lehký úsměv).

T: A dost možná, že se člověku taky pak do školy vůbec nechce.

R: Hmm.

T: A už se to nějak nabaluje...

R: Hmm.

T: Hele a co Tvoje rodina? Co máma a táta?

R: Tak mamka za mnou jede zejtra. Protože jak jsem měl ty opakovaný útěky, tak nemůžu teď ani jezdit domů. Takže tady teď budu druhej víkend zejtra.

T: Co to znamená opakovaný útěky?

R: To, že jsem třeba šel na útěk, byl jsem tam měsíc, jsem vydržel, chytili mě, přijeli si pro mě třeba tady na policejní stanici, jeden vychovatel odsud, no a třeba ještě ten den, co mě sem přivezli, tak jsem šel znova na útěk.

T: Hmm.

R: A to už jsem třeba po druhý nevydržel tak dlouho a třeba po týdnů jsem se vrátil, no a pak třeba znovu a to už..Prostě jim to vadí. Jak pro mě jezdili často, tak už jsem, to, no už mi řekli, že jakmile pro mě pojedou ještě jednou, tak si budu muset platit tu naftu nebo ten benzín.

T: Aha.

T: Hele a proč furt utíkáš nebo proč jsi utíkal?

R: Tak teď už nemám jako moc důvod utíkat, když už to tady mám za pár, ale předtím jsem k tomu měl jinej důvod. Holka v tom byla. A tak no.

T: A Ty tady teda skončíš prvák a pak půjdeš jako domů?

R: Druhák.

T: Aha, druhák. No a seš tady půl roku. Takže na tom svém původním učňáku sis dodělal prvák?

R: Tam jsem byl v prváku, ale nedodělal.

T: Já teď přemýšlím, jak se Ti to povedlo, že už končíš druhák. Mluvíš o poměrně krátkým časovým období.

R: Já jsem sem nastoupil rovnou do druháku, no.

T: Aha, aha.

T: Takže Tvý plány jsou teď jaký?

R: Najít si práci a bydlení a normálně žít. A ňákou holku ještě by to chtělo.

T: Hele a jaký to pro Tebe bylo dostat se sem? Ten diagnosták, tam je to přece jenom trochu jiný, tam jsou i holky a různě starý děcka..

R: To jo a taky jiný pravidla..

T: A tady jenom samý kluci a všichni už skoro dospělí. A navíc seš poměrně daleko od domova.

R: Právě. Já jsem sem nastoupil nějak v létě a nebylo to moc příjemný pro mě. Hlavně to, že jsem tady nikoho neznal, to bylo pro mě strašný a těch pár dní prvních. Pak jsem se tady skamarádil s hodně lidma a bylo to lepší. A to už pak začínalo, že jsem se zhuloval, první útěk a už to jelo.

T: Takže vlastně to, že sis tady našel kamarády, nějakou oporu, tak to Tě ovlivňovalo tak trochu i v negativním slova smyslu. Rozumím tomu dobře?

R: Jo. Právě.

T: Dalo by se teda říct, že jsi ovlivnitelný druhýma?

R: Dá se to tak říct.

T: Hmm. Tak se Ti tady teda občas nedařilo, ale i přesto jsi tady teda dokončil ten rok.

R: Hmm.

T: A kolik Ti vlastně je?

R: 18.

T: Skončí Ti teda ústavní výchova vyučením? Vyučíš se tady?

R: Jo.

T: Dobrý.

R: A chtěl jsem si teda ještě udělat jednu školu, ale teď vůbec nevím, jestli tam mám jít.

T: Jako u Vás doma, tam kde bydlíš?

R: Jo.

T: A jakou školu by sis přál?

R: Asi ten strojný mechanik, Na tom jsem byl i předtím. Ale tam byli takový lidi, že prostě, nevím, nesoustředil jsem se mezi nima na tu práci, jakože na praxi, že jo.

T: Aha.

R: Jeden udělal blbost, druhej, já jsem se jich chytil a najednou byly v práci problémy.

T: Hmm. Ty seš hodně ovlivnitelný lidma kolem Tebe, jak jsme si říkali na začátku.

R: Hmm.

T: Anebo je to pro Tebe hodně důležitý, kdo je kolem Tebe.

R: Je.

T: No ale my jsme nějak zamluvili tu Tvoji rodinu. Mluvil jsi o mamce, že za Tebou přijede. Docela dlouhou cestu bude vážit.

R: Ta jede z Boleslavi zejtra, no. Ta bydlí tam. Moji rodiče jsou rozvedený.

T: Aha a Tys bydlel u táty?

R: Jo.

T: A s tátou vycházíš jak?

R: Hodně dobře.

T: To máš štěstí.

R: I s mámou vycházím dobře, no.

T: A máš nějaký sourozence?

R: Ne, jsem sám.

T: Jaký to je bejt jedináček?

R: Nevím. Takový..ani nevím, jak to popsat.

T: Říkám si, že člověk má pozornost všech, nemusíš se dělit o rodiče, ale možná se člověk cítí trochu osamělý? Já mám teda 3 sourozence, nás bylo doma vždycky hodně, takže úplně naopak. Ale někdy jsem si teda přála být jedináček.

R: To chápu.

R: A táta, jak má teď přítelkyni, tak má ještě jednoho syna. Je mu asi 6 let už. A s ním vycházím dobře. Je hodnej. Jsme jak kámoši.

T: Aha.

R: I s tátou jsme, prostě se bavíme, s ním se dá mluvit o všem s tátou. Jde to, no.

T: A s jeho přítelkyní?

R: S tou jsem se moc nemusel, ze začátku. Ale teď už je to taky v pohodě. I jsem tam dřív bydlel u nich.

T: A jaký máš teď plány ohledně bydlení? Najít si byt sám?

R: Jo.

T: Nechceš se vracet k tátovi?

R: Jako jo. Uvažuju o tom, že k němu půjdu, než si něco najdu.

T: Aha.

R: Nejdřív nějakou práci to chce za začátku, něco našetřit a pak něco najít.

T: Hele a máš nějaký zkušenosti s brigádama? Pracovals někdy?

R: Jo, to jo. Většinou na prázdniny, na ty dvouměsíční, že jo.

T: A co jsi dělal za brigády?

R: Ve fabrikách.

T: A vydržels?

R: Jo.

T: Takže víš, jaký to je, vydělat si peníze.

R: Vim.

T: No a když bys to měl nějak zhodnotit ten svůj pobyt tady, je to vlastně rok, jako školní rok, dejme tomu. Nějakou dobu jsi sice strávil na útěcích, ale i tak. Je teda něco, do Ti to dalo? Případně vzalo? A naučil ses tady něco?

R: Tak ztráta času tady je, to je jasný (smích).

T: Ztráta času tady je? (smích)

T: Jako toho roku, myslíš?

R: Jo, hodně jsem tady ztratil.

T: Myslíš to tak, žeš byl někde, kde člověk bejt úplně nechce..

R: Jo, přesně tak.

T: A že mu čas plánuje někdo úplně jinej a on se tomu musí podřídit..

R: To je přesný.

T: Aha.

T: Takže bys ten čas radši strávil úplně jinak.

R: Když bych tohle vědět dopředu, tak bych do té školy býval radši chodil.

T: Jo? A dalo by se říct, že Ti to něco přineslo?

R: Jo, hodně ponaučení.

T: Jaký ponaučení?

R: No tak teď vim, že když budu mít třeba nějakýho známýho, kterej nechodí do školy, tak mu určitě budu říkat, ať do tý školy chodí.

T: Hmm.

R: Nebo mu v tom poradím prostě.

T: Tak to ponaučení máš na mysli v tom, že by člověk měl dodržovat nějaký..

R: ..pravidla a..jak se tomu říká...povinnosti.

T: Aha a plnit si povinnosti, ve společnosti běžný, jako je třeba chození do školy.

R: Jo.

T: Aha.

T:: A když bych se tě teda zeptala na Tvůj postoj ke škole, jako obecně ke vzdělání – myslíš, že Tě ten rok tady nějak změnil, jako že Ti teď vzdělání připadá důležitější nebo vůbec ne?

R: Myslím, že mě ten pobyt tady v tomhle neovlivnil.

T: Aha, seš rád, žes to tady nějak přečkal.

R: No, jsem rád, že jsem rád.

T: (smích) Jsi docela vtípněj.

R: (směje se).

T: A to, že budeš mít ten výučák, o je pro Tebe spíš taková přidaná hodnota toho vytrpěnýho roku, jo?

R: A tak budu rád za ten výučák, že jo.

T: Hmm. Hele a máš nějaký sny, přání do života, něco, co si chceš splnit?

R: Sny? Tak můj sen byl vždycky auto, jako každýho kluka. No ale..Tak třeba jednou ho mít budu.

T: Hezký.

T: Co k tomu potřebuješ?

R: Řidičák? Peníze? (smích)

T: A kde se vidíš třeba tak za 5 let?

R: Za 5 let, tak to ještě vůbec nevím.

T: Je to moc daleko?

R: Jo, to fakt nevím, co budu dělat, vůbec.

T: Hmm.

T: Nenapadá Tě nic?

R: Já vůbec nevím, co bude za 5 let,

T: Tak Ty jsi mluvil o tý práci a o tom bytě..

(vchází vedoucí vychovatel, jehož kancelář k rozhovorům využíváme): Já si vezmu věci a odjízďím. Klíček jsem Vám nechal tady ve dveřích.

T: Jo, děkuju.

(přerušeni rozhovoru za účelem rozloučení se s vedoucím vychovatelem)

T: Tak, pokračujem. No a já jsem teď už úplně zapoměla, na co jsem se Tě předtím ptala. Jo, na Tvůj život za 5 let. A Ty jsi mi k tomu říkal, že teď vůbec nevíš. Tak jsem se vracela k tomu, cos mi říkal na začátku – mluvil jsi o tom, že až půjdeš odsud, budeš si hledat práci a časem si pronajmeš byt..

R: Jo, to snad už za 5 let mít budu ten byt. To doufám, že všechno už bude zajištěný.

T: Hele a jakou roli v tom Tvým dalším životě hraje hulení?

R: Tak hulení..To je jakoby..No já ho nějak nepotřebuju, ani ho nevyhledávám. Ale doma s kamarádama si dám, že jo. Prostě když mi to někdo nabídne, tak si počoudím. Ale ne, že bych to nějak vyhledával a byl na tom závislej, to ne.

T: A může Ti to hulení případně způsobovat nějaký problémy v tom Tvým novým životě?

R: Já myslím, že asi ne.

T: Jo? Zvládneš chodit do práce a tak?

R: Jako kdybych třeba v tý práci nemohl hulit nebo by to tam bylo s testama, to takhle někde bývá..

T: To jo..

R: Tak bych asi přestal.

T: Je to pro Tebe důležitý mít práci.

R: Jo, určitě jo.

T: Takže dokážeš i hulení oželet?

R: Jo.

T: A kromě tý práce a bytu – to jsou takový základní lidský potřeby, aby mohl člověk fungovat – a pak máš teda ten sen ušetřit si na to auto, ale co tam ještě bude dál?

T: Nějaký zájmy, něco co Tě baví?

R: Já nevím, já si teď na nic nevzpomenu ani.

T: Máš teď nějaký zájmy, něco, čemu se třeba věnuješ tady?

R: Tady? Tady nic.

T: A co rád děláš, když seš doma?

R: Doma? Doma to je jak kdy. Někdy si jdu kopnout fotbal, zahrát florbal. A jezdím na prkně.

T: Aha, skejťák (úsměv).

R: Hmm (úsměv).

T: Tak to je hobby jako hrom. A tady nejezdíš na prkně?

R: Tady nemám prkno. Já jak jsem byl teďka doma, tak jsem si ho zlomil. Takže si musím koupit nový prkno.

T: A to je normálně ten skejt anebo ten longboard, jak se na tom teď taky jezdí?

R: Ne, skejt.

T: A jakej je mezi tím vlastně rozdíl? Já teda vím, že longboard je delší (smích).

R: Na longboardu se jenom jezdí.

T: Aha a na skejtu se i dělají různý triky, skáče se a tak?

R: Přesně.

T: Takže Ty děláš ty triky?

R: Taky.

T: Tak to je takovej Tvůj životní styl asi. A ono je to taky spojený se specifickou hudbou a celkově stylem života.

R: Jo.

T: Možná to hulení tam nějak zapadá taky..

R: Jakž takž (směje se).

T: Takže chceš chodit do práce a občas si zajezdit na prkně a potkat se s kamarádama..

R: Jo, přesně.

T: Dobrý, tak já Ti přeju, ať se Ti to vydaří, ať se Ti to splní. Tobě bude teda brzo 18..

R: Už mi je.

T: Aha, už Ti je. Tak už nějaká hrozba, že by ses sem musel vrátit, už tam asi není. Takže budeš odcházet asi natěšenej a s takovým lehkým srdcem.

R: To jo, no.

T: Co bude to první, co uděláš, až přijdeš domů?

R: (usmívá se)

No, asi bych věděl, no. Asi sednu, pustím si muziku, asi si zahulim. No a potom půjdu ven, všechny pozdravit, že jo. A hlavně s tátou se chci vidět co nejdřív. My bydlíme s babičkou ještě, máme barák.

T: Aha. Takže i s babičkou se uvidíš.

R: Jo.

T: Babička se určitě o Tebe tak trochu stará...

R: Jo, je hodná.

T: Tak se domů těšíš. Je to na Tobě vidět, že se těšíš. A že už to tady máš, jak jsi říkal na začátku, za pár.

R: To tady už cvakám.

T: No a jaký jsou tady kluci? Měl jsi tady nějaký kamarády, když se ještě vrátím k tomu pobytu tady?

R: No těch je tady málo.

T: Kamarádů nebo kluků?

R: Kamarádů.

R: Jakože bavit se tady dá skoro se všema, ale ne všem se dá věřit a ne se všema se dá mluvit o všem.

T: Hmm.

R: No prostě já tady mám tak, asi 2 až 3 kamarádi by se tady našli.

T: Jak to vypadá, když se někomu dá věřit? Jakej je ten člověk, jak se chová?

R: Tak třeba když někomu něco řeknu, tak by to mělo zůstat mezi náma. A taky si pomáhat jako kamarádi.

R: No a těch se tady najde málo právě.

T: Aha, přijde Ti, že se prostě nedá věřit každému... A máš pocit, že je to tak celkově v životě nebo jenom tady?

R: Jako je to asi i tak celkově v životě. Ale tady by se našlo pár.

T: Pár dobrech nebo pár špatnejch?

R: Pár dobrejch.

T: A ta zkušenost, že seš někde, kde jsi bejt nechtěl a najdou se tady fajn lidi, je pro Tebe nějak užitečná?

R: Jo. Jako ten zbytek je ale už ztracenej prostě. Čórky, že jo a takovýhle.

T: A Ty sám si o sobě myslíš, že nejsi ztracenej?

R: Já nevím. Já to o sobě nemůžu říct, ale myslím si, že ne.

T: Hezký. Věříš si, že to zvládneš.

R: Musím.

R: A táta mi právě slíbil, že když to tady udělám, říkal mi, že má známýho, kterej má nějaký slevy na letenky do Ameriky. Tak jsem se chtěl podívat do Ameriky právě.

T: No Ty máš takovejhle sen. A kam konkrétně bys chtěl?

R: Chicago.

T: Proč Chicago?

R: Nevím, vždycky jsem měl prostě sen podívat se do Chicaga. A táty kamarád už tam je, že tam šel za prací, no a už tam bydlí.

T: Hmm.

R: Nejdřív, když tam letěl, neměl nic. A teď už má úplně všechno. Už tam má barák, auto, rodinu, všechno.

T: Takže máš taky tak trochu tenhle sen? A jet se tam podívat anebo se tam taky usadit, jak to myslíš?

R: No taky se tam časem usadit. Když to půjde.

T: A co tě láká na Americe vůbec?

R: No tak to, že to je větší. A taky asi trochu jiný pravidla tam jsou, že jo.

T: Jak to myslíš?

R: Nevím. No, je to jiný, než tady.

R: Je to jiná kultura.

R: Ale bude asi problém s tou angličtinou, to se musím naučit. Ale prej se to líp učí, když je člověk už přímo v té zemi.

T: To určitě.

R: Ten kamarád táty taky neuměl anglicky a teď seká angličtinu.

T: Jo, tam asi člověk mluvit musí a tak se to prostě naučí. A celkově si tu zemi představuju jako místo plný různých, někdy i dost rozdílných lidí, určitě něčím zajímavý. Tak to bude pro Tebe každopádně změna, odsud z hor v Čechách do Ameriky.

R: To bude, ale spíš se na to těším.

T: Hezký.

T: No jo, Romane, tak já Ti moc děkuju za Tvůj čas, který jsi věnoval tomuhle rozhovoru, a přeju Ti, ať se Ti to splní, včetně té cesty do Ameriky. A říkám si proč ne. Dneska je možný už skoro úplně všechno. A když si člověk přeje něčeho hodně dosáhnout, tak se mu to povede.

R: No já doufám, že se mi to povede.

T: Vlastně i tady jsi ten rok nějak přežil. A když jsi sem nastoupil, tak se to možná jevílo jako nepřekonatelně těžký.

R: Jo, to bylo strašný.

T: No a vidíš, teď už seš na konci té cesty. Já si myslím, že sny si můžem plnit, když chcem.

R: Jo.

T: Tak Ti moc děkuju.

R: Já Vám taky.

Adam, 22. 6. 2017

Tazatelka (dále jen T): Tak pojďme na to. Díky, Adame, že ses dobrovolně přihlásil vychovateli k tomu, že si se mnou popovídáš.

Adam (dále jen A): Jo, já jsem rád. Rád poznávám nové lidi.

T: Než ale úplně začneme, chtěla bych Ti povědět něco o tom, k čemu to naše povídání vlastně bude, k čemu to použiju. V rámci svojí diplomové práce dělám takovej výzkum na téma "Životní perspektivy klientů výchovných ústavů". Vlastně se zabývám tím, co Ti, kteří mají zkušenost s pobytem ve výchovném ústavu, zažili a jestli to mělo vliv na to, jakým způsobem se rozhodli později uplatnit ve svém životě. Mám nějaký základní oblasti, který mě v tom příběhu zajímají, na ty se doptám. Jinak můžeš vyprávět úplně volně, co Tě bude napadat.

A: Jo, dobře.

T: Je to srozumitelné?

A: Jasný, je.

T: Tak můžeme začít?

A: Jdem na to.

T: Nejdřív by zajímalo něco o Tobě a Vaší rodině. Vyprávěj, cokoliv chceš.

A: Jako kolik mám sourozenců a tak?

T: Cokoliv Tě k tomu tématu napadne.

A: Tak já mám 2 ségry a jednoho mladšího nevlastního bráchu. Rodiče se rozvedli, když mi bylo asi 7. Táta si pak našel novou ženu a s ní měl právě toho bráchu. Je to autista.

T: Aha. To musí být pro celou rodinu náročný.

A: No on třeba celý noci nespí. A vyžaduje určitý věci. A taky moc nemluví. Jinak je v pohodě. Mně nevadí.

T: Hmm.

A: Já jsem teda po tom rozvodu byl chvíli s mámou, pak jsem byl s tátou. Táta se o mě soudil, že mě chce do péče. Mamka nechtěla, ale nakonec souhlasila. Nechtěla se s tátou hádat.

T: Aha

A: Ale s tátou to nešlo, dost mi dával, hlavně psychicky a občas mě i zmlátil. Prostě chtěl, abych dělal všechno úplně podle něho, hlavně se nebavil s mamkou. A to nešlo.

T: Hmm.

A: Třeba mě v noci vzbudil, vytáhl mě z postele a zmlátil mě mokrým ručníkem. Nebyly to dobré časy.

T: Takže ses po čase vrátil k mámě?

A: Ne, máma mě nechtěla. To už jsem měl nějaký problémy ve škole a tak řekla, že mě nechce. A šel jsem do děčáku, teda dětského domova se školou.

T: Aha. A co Tě k tomu ještě napadá?

A: Že rodina je důležitá. A já se budu o svoje děti starat. Aby nebyly po ústavech. To nikdy.

T: To je hezký.

T: No a ještě někdo důležitý z rodiny Tě napadá?

A: Babička a děda. K nim jezdím na prázdniny. Babička mi vyváří, je to vidět, se podívejte (ukazuje si na bříško) a dědovi pomáhám se zvířatama. Jsem tam rád.

T: Tak to jste docela velká rodina.

A: Jo jsme. Táta má ještě někde další děti, který ale já neznám.

T: Aha.

A: Už nevím, co bych k rodině řekl. Spíš se mě ptejte Vy.

T: Dobrá, Adame, tak téma rodiny opustíme. Taky mě samozřejmě zajímá, jak se to stalo, že ses dostal do výchovného ústavu? Jaké to bylo? A jak jsi pobyt v ústavu zvládal?

A: Já jsem sem šel rovnou z ddšky, to je ten dětskej domov se školou. Prostě tam jsem měl blbý chování a nedostal jsem se na jednu školu venku, kam jsem chtěl, tak mě dali sem.

T: A teď teda studuješ co?

A: Jezdím na školu venku, tady kousek do města V., na kuchaře.

T: Aha. A baví Tě to?

A: Ale jo, docela jo. Hlavně nemusím chodit na školu tady. To by bylo na palici.

A: No a celkově ten příchod sem, příjemný to nebylo. Zvykal jsem si blbě. Však se na mě podívejte (ukazuje na sebe, působí mladším dojmem, než skutečně je, je menší postavy).

T: Jak to myslíš?

A: Jako s klukama. Dělal si ze mě koninu. A dostával jsem. Ale už je to dobrý. Už to neřeším.

T: Ještě něco Tě k tomu napadá?

A: Asi to, že tady máme víc svobody. Můžem kouřit, nejsme tak pod dohledem. Teď už jsme starší, takže tohle je pro nás dobrý. V DDŠ se o nás víc starali. Pořád jsem chodil k někomu na pohovory, řešili jsme tátu nebo to, abych mohl jet k mámě. To byla taková podpora jako.

T: Aha.

A: Ale zase strašný tresty za kouření. Přitom bylo všem jasný, že jsme na tom závislý a nemůžem jinak. Tady je to s tímhle v klidu.

T: A jak se to vlastně stalo, že ses dostal do DDŠ?

A: Hádky s tátou. Ten pak šel na sociálku, aby mě dali do děcáku. A měl jsem trochu problémy ve škole. Byl jsem drzej na učitelky a občas jsem se ve škole popral.

T: A ty problémy v DDŠ, o kterých jsi mluvil na začátku?

A: Něco jsem občas proved ve škole (smích). Ale to bylo ze srandy. A měl jsem tam hodně kouření na baráku a taky jeden útek.

T: No a pověz mi teda teď, jak hodnotíš svůj pobyt v zařízeních ústavní výchovy, kterými jsi prošel? Pomohlo Ti to anebo nepomohlo? Jak? Naučil ses něco?

A: To je těžký hodnotit. Já jsem neměl na vybranou, kde jinde bejt. Ale asi jsem si tam dodělal základku s jakž takž známkama. Škoda, že mě nevzali na ten obor, na kterej jsem chtěl.

T: A co to bylo za obor?

A: Automechanik.

T: Aha, tak to byl Tvůj sen, automechanik..

A: Jo.

T: Mně přijde dobrý, že už se prakticky celý školní rok držíš na škole venku.

A: To není těžký. Já nefetuju, teda občas hulim, to jsem se vlastně naučil tady (smích).

T: Aha? (udiveně)

A: Tady hulí všichni, je to tady tím hulením vyhlášený tohle místo.

T: Hmm (stále udiveně).

A: No a nedělá mi problém se sem včas vrátit. Odpoledne většinou pomáhám se zvířatama, takže se mně sem docela i chce.

A: No a jak jste se ptala, co jsem se během těch pobytů naučil. Ono je to opravdu tak půl napůl. To dobrý i to špatný. Třeba s hulením jsem se fakt rozjel tady. A ještě další věci, ale to nechci teď rozebírat. A to dobrý je ta škola. V DDŠce mě učitelky i vychovatelé nutili do toho, abych zabral. Venku bych asi propadnul.

T: A co ta práce kolem zvířat tady?

A: To není něco, co bych se naučil. To umím už od dědy. Spíš tady jenom zabírám čas.

T: A možná děláš něco užitečného?

A: To asi jo.

T: A co ty vztahy s klukama, naučil ses z toho něco? Teda jestli o tom chceš mluvit. Podle toho, cos říkal, to nebude příjemný téma.

A: Nevadí. Se ženskou se o tom dá mluvit, navíc jste něco jako psycholožka? Já jsem dostával už v DDŠce, od silnějších kluků. Různě mě ponižovali, musel jsem jim uklízet, nosit cigára a další věci. Tomu se říká konina. Pak, asi za rok, přišel jeden ještě menší a slabší kluk, než jsem já a tak se to obrátilo. Byl jsem i mezi těma, který mu dávali. Na to nejsem pyšnej. Ale to Vás prostě semele.

T: Děkuju Ti za otevřenost. To muselo bejt strašně těžký.

A: Bylo. Každý den jste v nervech, co Vám zase udělaj. A tady to začalo nanovo.

T: A co Ti pomohlo to vydržet a zvládnout?

A: Ani nevím. Asi to, že jsem si pořád říkal, že to jednou skončí. V 18-ti půjdu odsud.

T: No, to je docela drsný. Docela dost.

A: Hmm.

T: No a co teda bude, až odsud odejdeš, jak bude vypadat Tvůj život? Co dělá a jak se má Adam třeba za 5 nebo 10 let?

A: No já to vidím tak, že bych rád dodělal toho kuchaře a pak třeba vařil někde na hotelu. Byl tam i ubytovanej a tak. Ušetřit si nějaký peníze a pozdějc si i pronajmout byt. Myslím si, že takhle na hotelu člověk hodně maká, jakože ten krátkej a dlouhej tejden, takže na nic jinýho kromě práce stejně není moc čas. A to ubytování oni tam zajišťujou, to vim.

T: Tak to je hodně konkrétní představa. A co ve volným čase? Až bys měl třeba ten krátký týden?

A: Já bych jel za babičkou a za dědou, pomoc jim, na zahradě, se zvířatama. Tam u nich na baráku je pořád práce dost. A ve volných chvílích vyrazit na ryby nebo do lesa.

T: Ty jsi rybář?

A: Jo, odmala.

A: Ale poslední dobou na to není moc prostor, jakože tady.

T: Aha.

T: A dovedeš si představit, jako reálně, že bys fakt třeba vařil někde na hotelu? Mě k tomu napadá, že to musí bejt docela makačka, prostě fyzicky náročná práce.

A: Myslíte, protože jsem malej? (smích)

T: (překvapeně) Ježiš ne, tak v týhle souvislosti mě to teda vůbec nenapadlo. Spíš vzpomínám na sebe a nějaký svoje první dlouhodobější brigády. Třeba brigáda v lesní školce. Člověk si myslel, jak se tam pěkně na čerstvým vzduchu opálí a potom chodil každej domů vyřízenej, protože bylo potřeba plnit normu a netrénovanýmu to šlo sakra těžce. Prostě představa vesrsus realita, to mi běželo hlavou.

A: Jo, jasně, nikdy jsem na hotelu jakože nedělal, takže úplně přesně nevím, co by mě čekalo. Ale máme praxe, třeba ve školní jídelně, kde na nás kuchařky s radostí házej veškerý pomocný kuchařský práce. Krájení všeho, mytí várníc a tak. Člověk se nezastaví, takže si myslím, že vim, co to je práce (smích).

T: Jo, zdá se, že jo (smích).

T: Mně teda připadá i fajn, jak se zapojuješ do práce tady na farmě.

A: Jo, jak už jsem říkal, mě to celkem baví. A navíc jsou tady za to plusový body. Něco si můžete i vyžehlit, máte vycházku navíc.

T: Aha.

T: No a když se vrátíme k tý Tvoji budoucnosti za 5 let. Představ si, že už máš ten pronajatej byt. Bydlíš tam sám anebo s někým?

A: Měl bych teď asi říct, že s přítelkyní... Ale já teda popravdě nevím, jestli budu mít za 5 let holku, nejsem si tím jistej.

T: Aha.

A: Jakože nejsem teplej nebo tak (smích). Spíš si myslím, že ty vztahy jsou složitý. A holky mají hodně požadavků dneska od kluka. A já bych nechtěl nákou z past'áku anebo co by mě podváděla. To bych si radši pořídil psa (smích).

T: Aha, psa. A měl bys na něj čas jako kuchař na hotelu (smích)?

A: Vidíte, to bych asi neměl, to je fakt. Tak spíš nějakou ještěřku nebo něco takovýho.

T: Hmm.

T: A co kontakt s další rodinou za těch 5 let, krom babičky a dědy, který jsi sám zmiňoval?

A: Tak s mamkou bych se chtěl určitě vídat. Ale tam je to složitější.

T: Co to znamená složitější?

A: Udělal jsem mamce hodně problémů.

T: Aha.

A: Tak jí teď musím dokázat, že už jsem v pohodě. Napravit to.

T: A jak to budeš dělat?

A: Vyhejbám se průserům, ve škole funguju.

T: To zní dobře.

A: A až bude chtít, pojedu k ní na víkend.

T: A teď jezdíš kam?

A: K babičce a dědovi, občas k tátovi.

T: Aha.

T: A co vztah s tátou za 5 let?

A: Tak to nevím teda. Bude to hodně záležet na tom, jak se bude ke mně chovat. Už na něm nebudu závislej, takže si nenechám taky všechno líbit.

T: Aha.

A: Ale za jeho ženou, jestli s ním teda ještě bude, a za bráchou jezdit budu. Ona bude ráda, když ho občas pohlídám anebo ho vezmu ven, aby si taky odpočinula.

T: Hmm.

T: A co ségry?

A: Ta starší už asi bude bydlet s přítelem. Jo, určitě. Takže tam zajdu k nim na kafe občas.

A: A s tou mladší se uvidím, když to dovolí mamka. Vezmu ji třeba na výlet nebo tak něco.

T: Hezký.

A: No a ještě mám babičku a dědu z tátovy strany. K nim taky jezdívám na prázdniny, občas tam jedu na víkend. Takže i tady bych ten kontakt rád udržel, i když bydlej dál. Ale taky v baráku, takže potřebujou, aby jim čas od času někdo pomoh.

T: Takže toho budeš mít poměrně dost těch návštěv a pomáhání prarodičům.

A: No tak pro ty jedny jsem jedinej vnuk, takže se musím postarat. A hodně pro mě udělali.

A: No a tak, za 5 let to bude vlastně za chvíli, ten čas utíká rychle. Hlavně se těším na to, že půjdu odsud. Na tu svobodu, víte.

T: A je něco, co Ti bude třeba chybět?

A: No tak je to kus života strávenej po ústavech, takže najednou žít sám to bude divný. Proto bych chtěl na ten hotel nejdřív, abych si zvyknul postupně. A chybět mi budou lidi odsud. Z DDŠky mi taky chyběj lidi doted'.

Spiš dospělí myslím. No a pár kluků. Ale ta svoboda, jít si kam chcete, do lesa, dát si cigáro, kdy chcete, na to se těším.

T: Hezký, realistický plány. Budu průběžně držet pěsti, aby Ti všechno vyšlo.

A: Děkuju.

T: No a když bys měl teď zhodnotit svůj život teď? Jak jsi spokojený? Třeba když bys to měl vyjádřit na škále od 0 do 5, kdy 0 je jako úplná nespokojenost, depka a 5 jo, super, už bych to ani lepší nechtěl mít.

A: Tak asi 3.

T: Hezký a jak ses dostal na 3?

A: Noo, tak asi hlavně proto, že teď docela zvládám tu školu a tady celkem přežívám. Taky to vypadá, že až přijedu k babičce teď na víkend, že se tam zastaví na návštěvu i mamka. Ale to ještě není stoprocentní, že to vyjde, takže proto ta 3.

T: Aha. Tak to vypadá ale slibně.

A: Docela to ujde.

T: A máš teď nějaký přání, který by sis chtěl teď, někdy brzy, splnit?

A: Chtěl bych mít brigádu u koní.

T: A co pro to musíš udělat?

A: Jít se tam zeptat, jestli mě vezmou. Já jsem tam měl asi před rokem malej průser, byli jsme tam na procházce a já se tam zašil u stájí a kouřil. To se tam nesmí. Tehdy už jsem tam byl jakoby domluvenej a řekli mi po tomhle narovinu, že mě tam na brigádu nevezmou. Tak to chci zkusit zase po roce.

T: Aha.

A: Já už bych teď takovou píčovinu neudělal, když se tam nekouří, nekouřil bych. To bylo ještě v DDŠce.

T: Hmm. A myslíš, že už zapoměli nebo odpustili?

A: Já doufám, že odpustili.

T: Dobrá, Adame, plány máš. Napadá Tě teď ještě, jak by ses mohl posunout na tý škále současný životní spokojeností? A chtěl by ses vůbec posunout?

A: Jasně, že chtěl. A když mě vezmou na tu brigádu, posunu se tak na 4. A když bych se viděl s mamkou, tak na 5.

T: Hezký.

A: A až odsud vypadnu tak na 10 (smích).

T: No a když bys měl teď jako udělat takový odborný posouzení svého pobytu v ústavních zařízeních z pohledu účastníka, představ si, že bys to měl nějak zhodnotit, že by třeba Tvoje slova měly přispět k tomu, že někdo, kdo o tom rozhoduje, by mohl líp vyhodnotit, jestli jsou tyhle zařízení obecně užitečný, co bys k těm svým dosavadním pobytům řekl?

A: Že děti maj bejt doma. A když to nejde u rodičů, tak u babičky a dědy. A když to nejde ani tam a musej do ústavu, tak by ty, co tam pracujou, měli taky přemejšlet nad tím, co ty děti potřebujou. Tady my už jsme velký, ale když Vás daj do ústavu třeba v 6. nebo v 7. třídě a tam najednou nemůžete nic, je to strašný. To vůbec nechápete. A jediný, co chcete, je dostat se domů, i když tam je to třeba úplně na hovno. Pardón. A pak se snažíte to vydržet, zvyknout si, přežít to. A dostat se domů na víkendy. A jenom o tom je Váš život v podstatě. Furt máte nervy a potřebujete si dát cigáro. Tydle věci by se neměly v DDŠkách tak hrotit. Je to úplně zbytečný.

T: Aha, mluvíš teď o postoji dospělých ke kouření v areálu DDŠ?

A: Tak nějak.

T: Myslím, že nelze legalizovat kouření žáků pod 18 nebo dokonce 15 let v areálu školského zařízení ..

A: To je mi jasný. Ale je to něco, co budou všichni stejně porušovat. A ty tresty by za to neměly bejt takový.

T: Aha, rozumím. Jinak Tvoje celkový poslání zní hodně promyšleně. Jako vzkaz někoho, kdo to opravdu prožil.

A: Taky že jo (smích).

T: Adame, díky. A hodně štěstí.

A: I Vám, paní!